

STOLPE, CARL

Bref ifrån kajsaren i China Cang-hi til
Oden och hans asar, om den
ost-indiska handelen och sjöfarten:
gifwit i månaden thee-copp, på
lust-slottet Tschang-Thunyven.
Stockholm, tryckt hos Carl Stolpe,

(Stolpe
1768

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
  - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
  - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
  - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

BREF

Polit. Econ.

Allen

(P. 1)

1768

1700-1229

Polit. ekon.
Alm.
(Poj)
0
1768
1700-1829

Bref

Ifrån Kåjsaren i China

CANG-HI

Till

ODEN

Och Hans Rikar,

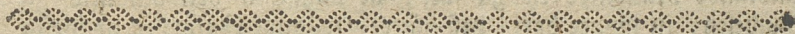
Om den Ost-Indiska Handelen och Sidsfarten:

Gifwit i Månaden Thee-Copp,

På

Lust-Slottet

TSCHANG-THUNYVEN.

STOLPEM,

Tryckt hos Carl Stolpe, år 1768.

Sdra prisliga werf i Norden hafwa sträckt sina rykten
till mit widtgränsande Rike. Mine företrädare, forna
Kärfare i China, hafwa ej mindre uphöfstat sina Un-
dersätare; men i min tid hafwa de hunnit till den högd
i Näringar, som edre Europeer i lärdom kalla Pindi Kull.

Myß, innan jag besteg Thronen, woro de största Europei-
ska handlande Nationer redan bragte under vårt wälde: Wi
kalle det et wälde, at winna Balancen i Handelen, det är, at få
rent och fint Silfwer för granna Tyger, bräckliga Käril och torr
Gräs. Men Swidioth fann jag, i min Målare-Academie, icke
ännu hafwa låtit affkiltra des Flaggor i blått och gult, som
är vår Liffärga.

Mandarinerna berättade mig om Eder Lands förträfflighet,
tillt China deri, at Järnet hos Er, som Theet hos oss, äro för
Werlden oumgängeliga Waror, som andra Länder aldrig kun-
na i samma godhet lefwerera, så länge vårt jordklot står på
gamla foten. Man har talt för mig, om Eder folks ärbarhet,
forna sparsama lefnad, tapperhet, dygd och ära: Och jämnwäl
hör jag, at J self är en berömlig, naturkunnig, slögdälfkande,
osfötruten, spakfinnad, klof och rättredig, med et ord: En full-
komlig Konung.

Sådana egenskaper blandade min afund med förtret, at
J ensame så länge skulle kunna behålla förnufset, när likwäl Chi-
na långt förut hade förtrollat de flesta Nationer.

Omsider har det lyckats mina Chemister, med deras Tusch,
Silfwerglitt och Guldsken, at kunna behändigt förkjusa hjärnan
af hela Begrepet.

Nu äro fulla 21 år (*), sedan J bestöten, at följa andra
handlande Nationers riktiga sats, at nämligen öka och utwidga
Handelen, ju längre bort, des bättre, tagande Införflen ur första
handen, och säljande Uiförflen i den sista: Ord och satser ma-
kaldsa, och från all egennyttia affkilde!

Jag såt Peking med fritt Rack, Sago och Thee sira hög-
tid en hel Månad, öfwer en seger, den jag såg, at China hade
fådt på et folk, som så länge strutat emot fri införsel och bruk
af våra förträffliga Slögder och goda Gräs.

In:

(*) Således måtte detta Brevwet vara skrifwit år 1752; ty år 1731
uprättades det Ost-Indiska Compagniet i Sverige.

Ingen ting förargade mig mer, än, at så snart denna lands:uprättande sak begynte gå, och första Skeppet ankom til Sverige med Thee, Sidentyger, Lackwark, Stenkärl, Runk-hufswuden och Ripperfram, bara för 15 Tunnor Guld, til et så ganska stort Lands eget bruk, straxt hördes en hop Pensfaktare, dock til lycka idel småfolk, som skrefwo om fäseliga spöken och Riks:olyckor, öfwer Er ifrån China. Galenskapen är allmän, äfwen bland en del hos Er, men i China är ingen; ty wi bruka Thee deremot.

Efteråt finnen I nu nyttan: Edert folk har öfwer allt sökt förstånd, jag menar ej, som det hände Eva, på Ondt och Godt, utan et förstånd, at drieka Thee ur Porcelains-Servicer, Rach-Punsch ur Porcelains-Bålar, äta Sago och Fogelbo ur fina wapenmålade Fat och Fatrickar, äga lackerade husgeråds:saker, Porcelainiserade Prydelser, och Sidentyger til kläder, öfwer och under, så at Fågäls:pigor och Hof:Damer blänka i lika Drägt för deras Allfars ögon.

Detta och mycket annat tillkyndar Edert folk en begripelig nytta: De leswa bättre och hafwa mer heder sins emellan, bringa deras liggande Få i rörelse, och uprätta en Handel i Landet, som försäderna woro för dumme at drömma om. Et nöge för mig och hela China, at likwål de folkslag blifwa lycklige, som weta at handla med oss. En sågnad, at de, som säga mot och bestrida nyttan och hedren för sina Landsmän, blifwa öfwerwundne, eller underkufwade!

Men, förbigående widlöftigare omswey, blir jag wid helswa sakens tydelighet: Aldrig behöfs til Handelens försäktande på China mycken bewisning och möda; en sak, så klar, talar för sig sjelf; det Chinesiska ögon:pulvret, som Högskolan i Sum:Ta gillat, öfwerlygar straxt alla Ståndspersoner i Europa om en sanning, som finner sig i deras Domslut.

Braminer och Bonzer utaf Confucii Sect, som af ömhet för Edert folk altid eftertrakta Swidioths bästa, hafwa på Pe kingsta Hoffspråket skrifteligen försäkrat, huru träffeligen Norden tiltagit, sedan det Cantonske helgade Thee, Rack och Sidentyg fingo fritt bruk. Sällskapet, som förstådt detta Lyckspelet, så allestäds den äran, at charactericeras med Tyri och Sidons Trafficanter, som fordom från Opphir, det är China, fingo deras Fursteliga ståt och rike:

rikeedom. Öfwerthygandet lyser almänt, huru Bewindtchebbers
så fetma, och hela Handtlangeriet, öfwer och under, så en wac-
ker hy, och somlige uprätta på det härligaste de gamla Adeligas för-
salna Palatser.

Kan någon wara så tjockhöfdat och icke medgifwa, at denna
Handelen är förträffelig? Mit Kåssaredme räknas til 70 Millio-
ner människor, då Edert torde knapt hinna til 3: Deras bör stutas,
at war insigt och wårt förstånd, om Naringar, öfwerträffar
Edert; fördenksuld tror mig, men twiflar på dem omkring Er,
som icke kunna hafwa så uplyst och bepröfwadt begrep.

Det första Freibref jag utfärda lät til Er lycka, war mycket
förmänligare, än det sidsta, som J hellswe så lagat och jämfat,
at Handelen icke bär sig, utan med estergift på Tullen. Det
första, som war 15 alnar långt, nyttjades med fördel, som en
swepduk för det Allmänna, och då war en blomstrande Wärg-
nings-tid, icke allenast för alla delägande innom Er, utan ock i
synnerhet för andra utomlands, som alt sedan ha sagt Er tack
och heder, för delaktigheten deruti. Man fick Thee, Sago,
Rack, Lack-werk och Sidentyg utan tal för Underköp.

Det är 18 år, eller litet mer, sedan denna Gyldene tid
blånkte alt folk i ögonen; skada, at någre inmedertid hafwa dödt,
som för profitens skuld tänkt nyttja honom ewigt. Sedermera
har tiden blifwit Silfwerhaltig; ty Exporten af Sidentyger
och Nipperfram, har inbragt hit i Landet myckenhet af Silfwer-
Tackor och Specie-Mynt. Något efteråt blef tiden Koppars-
haltig; i thy, det myckna Silfret, som min Chinesiska Com-
merce inbragte, dref Kopparen så bort, at man nödgades quar-
hålla honom med Portstängel. Omfider är denna tiden blef-
wen Järndrågtrig; och hade icke årswärten några år å rad
mellankommit, tror jag, at tiden hade blifwit aldeles Stålsacc.

Härwid må man falla det en barnslig inbillning, at någon
utspriker, sig hafwa med kunnist sino nedbragt Mexel-Courten;
nej! min Traffique, och des förunderliga, hemligt drifwande wer-
kan, bör så hedern. Ifrån 1733 til 1740 kunde den gamla
quarblefna stäcken af mina Lustmachiner ännu icke utpumpas;
men då wardt likwäl landet läns; ty innan Swidisch och Holm-
gård rustade, berättades på Lust-Nesan mellan Hanking och
Quangiong, at Courten gick öfwer Pari, hwilket roade mig, så-
som

som China:Warornas Effect, seende eder håpenhet hela den tiden
Nu at så Er til et rått Handlande folk, har jag således
mått låta en Dolfårs Luttring gå öfwer edra Bårgbackar, på
det J derjämte mågen framdeles ihogkomma mig och Wepel-
Courlen, som hela denna tiden har varit hög, endast på det han
en gång måtte falla, och göra Er fullkomligt lyckliga, som nu sker.

Det är illa, at China:Warors galanterie wil inifrånkas;
ty igenom deras fria bruk har all den upräknade fördelen här-
fluttit, och deras Export kan ej annat, än indraga stor styrka
til Er ifrån andra. De Herrar, som sälja Thee, kunna witna
hwad de med denna Handelen hafwa förtjant. Andra folkslag
hafwa följt efter, så at nu äro åtta Europæiske stolte Flaggmän
för min hamn.

Jag hoppas Er fördel skal blifwa större, om J bara låten
mit folk och Ombud så wara i fred för klank och afwoghet. J
bören ihogkomma, hwad nytta Swidiorhs In och Utrikes Han-
del har af farten på China, och hwad stor bärnad des Slögde in-
rättningar deraf tilfalla. Siden:Fabriquerna äro upkomne i min
tid, och hafwa ingen fara, så länge de få Tillwerkings:Premier,
som tagas af mina Sygers införsel til inhemskt bruk. Skoma-
kare:Amberet har profiterat af det myckna språng, man fåsängt
har gjort sig på 20 år, at kunna bry och anfakta en Handel,
så indrägtig och pensionerlig för wist folk. Ylle:Fabriquerna äro
ej mindre lycklige blesne; ty til China är infördt Skepslaster af
Perpets och fina Kläden i sortement. För alla Slögder har
Skrädderiet mest förtjant; ty efter China:Engerna ej duga stort
i hållsmon; så har folket altsför ofta mått låta göra nya kläder,
til hedrens förökelse, och lemnat de brukade och nötte til prunk
för Tjänstepigor.

Som nu min affigt är, at sedan J förtrode Er til China,
uphjälpas Swidiorh så högt, som görligt är; så wil jag allenast for-
teligen utpeka några Mandariniska Reglor, som skola bidraga dertil.

Först måste de, som handla på China och tilföra Er wära
kostbara Lands:Producter, aldrig affstå någon fördel för andras Ela-
gomåls skuld; man måste stå emot, icke så mycket med Advocatur
och skrifteliga skäl, som fast mer med wårt Ogonklister, hwilket den
lärde Bonzen Tum-Giv har påfunnit, och hwaraf jag har låtit
til Europa et godt förråd öfwerföra; hoppas J hafwen tågång
der-

deraf. Det hjälper ej, om winsten skal bli mindre; I gören dock icke Räkning för någon annan, än den milda Pluto, som är den stora Lamas Patron i det mörka Tartariet.

Derpå måste man aldrig tänka på fattigt folk; ty de kunna icke subscribera. Den nyttan man af dem har, är, at de utgifwa nödpenningen til Er för Thee och Sidentyg, och at de kunna wara Mastkattor på långresan. Deremot förmå dese icke tilfoga Er någon afbräck; men äro nog lycklige, om de behålla förnuftet, då de på en Resa til China, och hem igen, fyra gånger passera Linien, plågas imedlerid af störbjugg, och med 18 Månaders kyska återhåll, icke så öka den stora folknumern, som för en tid sedan de klostaste slughufwuden hos Er klagade öfwer.

Sedan måste man akta sig, at icke bruka til Urredningen främmande Penningar; ty de widrige säja, at Winsten och Landsens kåna går Utomlands; det är bättre at denna Handel drifwes med eget Capital; liksom ryktet går om Bårgwerken, at de uprätthållas med Grossiéernas Inrikes förlager. Och har jag orsak tro, at stjärten eller styret af Traffiquen, så mycket laccage uphemtat, som förslår åtminstone til Silfwers utpractiserande i Cadix och annorstäds. Des utom är bekant i China, at Swidiogh, genom wår Negoce med hwarannan, har ifrån des grannar dragit til sig must och mærg, så at ingen swårighet efter Capital bör hindra fem eller sex Skepps uredning om året.

Widare måste man granneligen wakta sig, at länge bruka samma Befälhafware och Handels-Handilangare, af skål, at gamle eller länge brukade Betjånter blifwa för sluga i knepen, som, på öfwenlyr af owänskap, häftigt kunna skada Gillet; hwarpå finnas obehagliga exempel. Och sedan, när man antager nya hwar resa, så winna flere Lemmar i Samhället, om icke Pacotille, som beklageligen är affkaffad, dock så mycket Lödn och Sportel-Penningar, at de kunna pusta andan ur sig til Sällskapets heder, och med deras wålmåga insökwa andra, at China-Handelen är kostbar för det Allmänna, och gifwer folk hopp til Employ; allenast de kunna buga och niga för Sun-Thier, som är hufwudman för alla witra i Chaho-Sing, hwarest den dygden Chiq-San öfwas aldradögst.

Utterligare, så måste man, med god tillämpning af det wanliga Dgonklistret, undwika förbud och beläggningar på Warorna
och

och Läst: talet eller andra afgifter: En punkt af stor wigt, emedan sådant stegrar Godset, de wackra Tyger, Gräs och Lerkärl, i säljarens hand, samt profiten blir således mindre för delägande, som likwäl för beswär och fara, efter tillstånd af Borgmästare och Råd i Canton, bör få stiga til 70 Pro-Cent, all omkostnad afdragen både för hufwud och skärt. Och har det gladt mig, at man likwäl kunnat affradda sig bördan för en tid, som sistå Gribreswet pålagt, hwilket utmärker en förträffelig ömhet för det Allmänna, hos Handelens Styresmän och all deras hop.

Omfrider måste man för all ting tillse, at behålla Formen af Handelsdriften, hwilken härtils varit den aldrabehandigaste för Pumpwerkets skuld, och den korta Räkning för hwart och et Skepp. Til minstone måste man, i det längsta, med tilhjelp af ögonflistret, draga ut tiden, at intet den makalösa Handels-Formen blifwer förändrad ifrån Nederie, til et slut och ständigt Bolag. Allt twång är högst hinderligt för Chinesiska Sidenygs, Thees och Stenkärls-Commercen. Förändringar äro ock wägsama, ja farliga, särdeles hos Eder, hwarest folket har frihet, at tänka om alla saker, som de behaga: Och det säges, at många skola tänka illa om China. Men förstodo de den wisdom, som den kloke Lauzu har inbragt, så skulle de taga dagen, som han kommer, efter allting afstånar, när en människa är dödd; det högsta goda i lifstiden är, at kunna ur fint Porcelaine dricka Thee och Rack, wara klädd i China-Tyger, äta Sago ur Lerkärl, och se sit Wapen måladt och inbrändt af et så slugt folk, som Inwånarne äro wid min Fabrik i Nan-Tchang.

Sidst, med förbigående af flera Reglor, måste man wid utrophen af Waru-Försäljningen wara hushållare, det är, nyttja några Handels-Maximer, som Judarna, en gammal Köpmans-Nation, härtiligen förstå. Dessa knep äro ätskilliga, men särdeles, at man har Bakhåll och Framlopp, det är bestälta Inropare, som löpa up med priset, och fälla Waran til nu en, nu den andras hand af Gillet. Sammaledes är et förträffeligt påfund, at qwantewis angistwa Waran til Export, och göra Mine dertil; men likwäl, under Sen-drag hos Tull-Bejåningen, småningom föra henne på Löm-kätkar up til Inrikes orter; hwilket Expedient med fördel kan fortsättas, både af köpare och säljare, alt som åtbär.

De öfriga Reglor måste jag förbigå denna gången; emedan
win

winden blåser god och Paqver-Båten är klar, at gå til Kung Offa i Britternas Rike, med Ordres, at förbjuda Mops sprutta Skedwatten på dem, som bära China-Tyger, och taga knif-warne från folk, som rispa i kras Rober och Granlåter af samma Stoff.

Sluteligen råder jag, at J wål i aft tagen alla steg, som dese Britter taga i denna tiden. De orolige Solkungar hafwa wisserligen något förhänder emot Inrikes bruket, som jag hört med Tidningar från Walhall, hwarest många goda saker stupa fullbytta. En farlig Comét såja mine Stjärnkloke sig hafwa sedt åt Norden, förkräckelig stor och bred åt framåndan, med tydeliga bokstäfwer i kanten: Rederiet; men ganska spetsig och smal åt bakdelen, med dunkla bokstäfwer på wänstra sidan: Bolag. Mine Astrologer äro owishe spåmän; ty wåntas Utlåtelse från de Egyptiska Trollkarlar, om råtta förståndet, hwad denna Comét wil betyda.

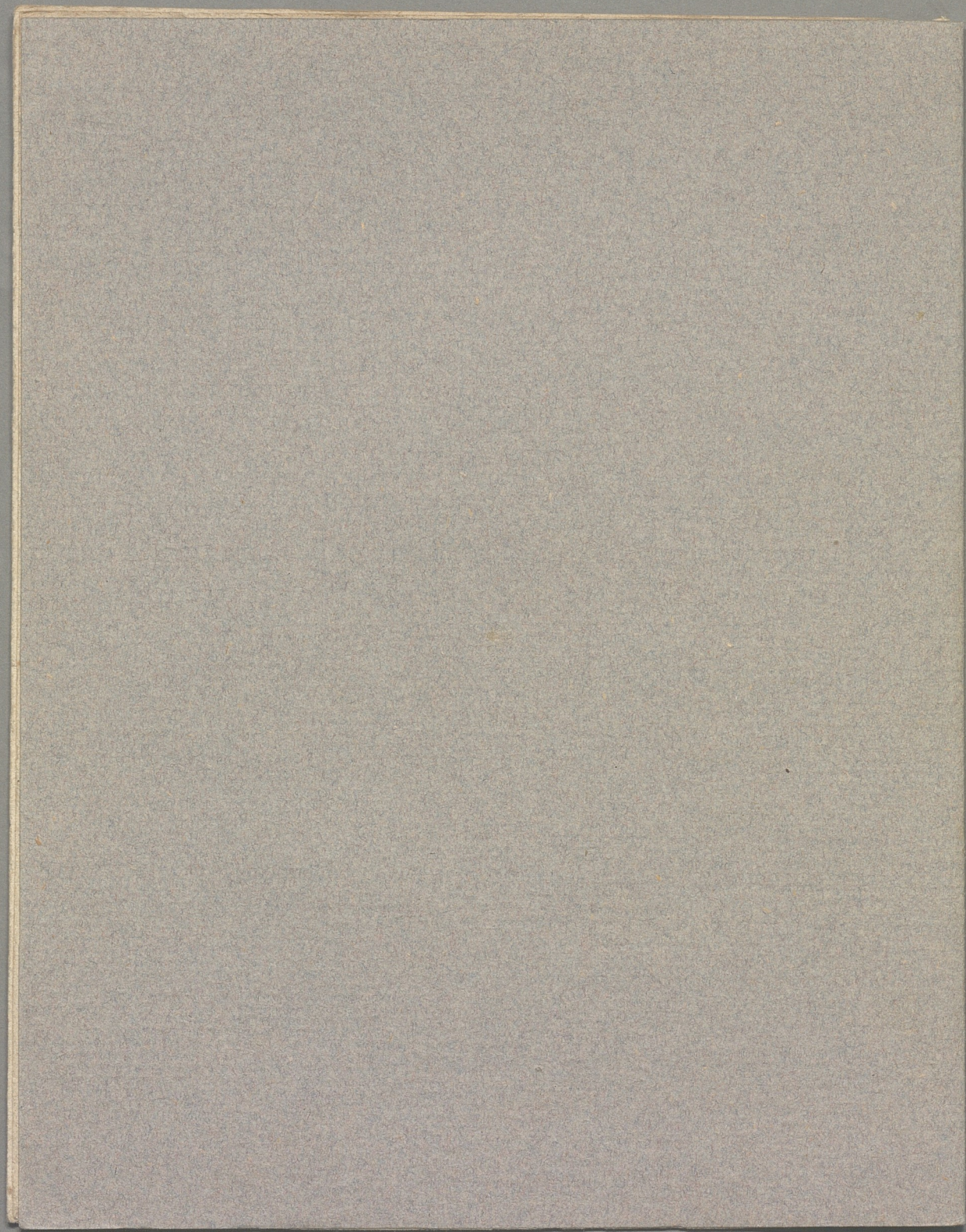
Jämwål säges mig, at en willstjärna öfwer Braband och Glandern, som för detta flutit sin långstråle öfwer Scager-Rack in åt Bohus, tycks wilja stadna wid Emden; men som det är bara en berättelse, bör man ej sätta tro dertil, förån witten finnas i Pungen.

Mit lycksaliga Käjsaredöme, och alle Chineser, som förstådt Handelen i grund, långt före än de berömde Hebreer, skola för öfrigt altid wara Er til tjenst med godt Thee, Rack, Sago och Perkävil, med mera kram, til många Skepslaster, allenast Er Retour blifwer hådanester, som härtils, helt fint Silfwer. J hafwen mit tillstånd, at tagat hwar J kunnen, men mågen sjelfwe wakta Er för fingerklapp.

Detta allt meddelas til uprättelse af Er Handelswäg, och i fölge deraf hela Allmänhetens förkofran, hwilken förnämligast genom Handelen, så långwäga bort, måste befordras; Derföre ser Eder wål före, at J behållen min Inness, och skaffa Silfwer til mig för Edert Järn, annars blir ingen Thee-Handel mer utaf.

www.books2ebooks.eu